

Művészeti szemle.

A Benczúr Társaság kiállítása.

A Nemzeti Szalon kicsinosított, új mezbe öltöztetett terméit legelőször a Benczúr Társaság művészei ékesítették föl új alkotásaikkal.

Az érdemes művészutaság kiállításának díszes tárgymutatójához elnökük *Dudits* Andor irt tömör kis bevezetőt. Azt fejtegeti benne, hogy a Benczúr Társaság azt tűzte ki feladatául, hogy az új, újabb és legújabb irányok kaoszában rendet teremtsen és a művészi egyéniséget felszabadítja a különféle jelszavak terrorja alól.

Dudits szerint «aki művészetét a mesterségbeli tudáson építi fel, az a legellentétebb irányok követése mellett sem veszti el önállóságát és művészi egyéniségét», mert már az egész kultúrvilág vallja azt, hogy «a mesterséget el lehet képzelni művészet nélkül, de nem a művészetet mesterségbeli tudás nélkül».

Irja, hogy a «régii világban a művészet inkább csak mesterség volt, a művész *egyénisége* abban érvényesült, hogy ő a mesterséget művészi tökélyre emelte és ezzel vált ki társai közül». Dudits úgy látja, hogy később sokan a művészet akadályának, sőt szegényfoltjának tekintették a mesterségbeli tudást. Nem azt tartották nagyobb festői egyéniségnek, aki *jobban* festett, mint a többi, hanem azt, aki *másképp* festett, mint a többi.

Nem mindenben értünk egyet azzal, amit Dudits mond: hiszen mióta a művészet a maga szent és nagy céljainak teljes tudatára ébredt, tehát már a régii világban is, korántsem tekintették a művészt egyszerűen kitünő mesterembernek, a művész egyéniségét nemcsak a művészi tökéleteségű mesterségbeli tudás alapján ítélték meg és értékelték. Hiszen ugyebár, Beltraffio is nagy tökélyre vitte a mesterségbeli tudásban és koruk mégis toronymagasságba helyezte föléje Lionardo da Vincit. Ez az egyetlen példa is elég annak bizonyítására, hogy a művésznek *épen egyénisége* volt a döntő, melyet élesen elkülönöztettek a könnyebben hasonlítható és eltanulható mesterségbeli tudástól.

Igaz, hogy a mesterséget el lehet képzelni művészet nélkül, de a művészetnek mégsem a mesterségbeli tudás az alapja, hanem az a *je ne sais quoi*, az a titokzatos lelki ősforrás, ami nélkül nincs művészet! *Csak* erre lehet műv-

szetet alapozni. A mesterségbeli tudás csupán fontos járuléka ennek, a nemes eszköz, mely fölfelé segíti a művészt. *A kellő együtt* teremti meg a művészet legszebb alkotásait. Lehet valaki bámulatos mesterember és mégsem igazi művész. Viszont a legzseniálisabb művész sem teremthet tökéletes művészeti alkotást nagy mesterségbeli tudás nélkül. Szerintünk a művészi östetesség és a mesterségbeli tudás *harmóniája* az igazi melegágya a művészetnek.

Szerencsére a Benczúr Társaság kiállításán számos olyan alkotást láthattunk, mely kellő harmoniában egyesíti magában ezt a két elengedhetetlen kívánalmat. Ha csak mesterségbeli tökélyt nyújtottak volna ezek a képek, korántsem gyönyörködhettünk volna bennük annyira, mint így, hogy *túl* a mesterségbeli tudáson is melegen foglalkoztatták szemünket és lelkünket.

Az persze azután már más kérdés, hogy a Benczúr Társaság komoly, igazán érdemes tagjai csakugyan kitűnnek abban, hogy a szín- és vonalproblémákat úgy igyekeznek megoldani, hogy az igazi műértő által ma is sokrابعűlt mesterségbeli tudásnak is mindig kifejezést adnak.

A katalógus sorrendjében elsőnek *Aldor* János Lászlót említjük meg. Tájékeiből nemcsak érett tudás, de lélek is beszél. Finom hangulat árad mindegyikből. Él rajtuk a levegő és szépen komponálja a foltokat.

Bathlyány Gyula gróf most már megpróbálkozhatna újabb témákkal is. Régi kifejezési körének egyik nagyon sikerült, igazán artisztikus darabja a «Firenze» című. *Csánky* Dénes tovább haladt azon az úton, melyre nemrégiben lépett. Nagy, széles foltokra bontja a látott tájképet s úgy igyekszik egységet vinni víziójába. Igen érdekesek a kísérletek, de kis vízfestményeiben több a bensőség, ez az igazi terrénuma.

Déry Béla kis gyűjteménye csupa friss erő. Tengerparti képei új, nagyon nívós ponton mutatják elmélyedő művészetét. A «Borus idő a nagy vizen», az amsterdami csatornarészlet s a balatongyöröki tanulmányok elsőrendű alkotásai. *Dudits* Andor «Eskü a vérmezőn» című reprezentáns művének egy igen markáns változatát állította ki, tanúságot adva vele monumentális látásáról.

Frank Frigyes pár erőteljes arcképe mellett színes párizsi részleteivel keltett feltűnést. *Gárdos* Aladár szobrai

kiforrott művészt mutatnak. Formakészsége dús erővel bontakozik ki márványain. *Katona* Nándor ezúttal is a tél poézisét szólaltatta meg legszebb új képein.

Nagy öröme telt a tárlatlátogató közönségnek *Kálmán* Péter műveiben. Ez a Németországba szakadt és ott nagy hírre vergődött magyar művész csupa jovialitás, egészséges humor csillog tanulmányfejein. Hol *Munkácsyra*, hol *Leibbre* emlékeztet, de legérdekesebb akkor, mikor a maga ösvényén jár. Színei frissek, melegek, rajztudása imponáló, nyereséges volt vele való találkozásunk.

Knopp Imre sorozata is a festői tudás ékes bizonyítéka. *Kunwald* Cézár java munkáival igazolja elismert kvalitásait. *Ligeti* Miklós Rippl-Rónai József érdekes fejének jó megmintázásával aratott elismerést. *Róna* József egy bájos kis faunszoborral járult a kiállítás sikeréhez. *Gy. Sándor* József templombelső kitűnő megfestésével foglalkoztatta a tárlat látogatóit.

Tolnay Ákos komoly színekbe öltözteti gondos formákba rajzolt tájképeit és kedves genre témáit. Szükszavú, de mindig tartalmas. *Udvary* Géza most is kosztümös alakjait festi legtöbb kedvvel. Pár ilyen képe megkapóan érdekes. *Udvary* Pál Rippl-Rónai portréja melegen, jellegzetes erővel beszél a nemrég elhalt kiváló művész érdekes egyéniségéről. A «Vándorcirkusz» is legjobb alkotásai sorába tartozik.

Ezt a komoly, magasszínvonalú kiállítást bizonyára a szezon emlékezetes értékei közé sorozza a művészet-szerető közönség.

Fényes Adolf gyűjteményes kiállítása.

Az Ernst-Múzeum új kiállításán *Fényes* Adolf legújabb munkásságát mutatta be.

Fényes Adolf már jó egy pár éve új utakon jár. Csodálatos utakon.

Ezen a palettán hosszú időn keresztül szinte a legvaskosabb zamatú naturalizmus teljedett ki. Még élénk emlékezetünkben vannak leginkább egy- és kétalakos képei, melyeken a szegények világát ábrázolta. Egy-egy borús tekintetű napszámos-féle alak, mint valami *Gorkij*-novella megtestestítője, esettfejú, elbűslakodó kis cselédek, paraszttasszonyok: mind, mind a legkönyörtelenebb életből kivágvá. Szinte párolgott róluk a szegénység szájalomra ingerlő, savanyú szaga;

már-már nem is képbefogottságuk érdekel bennünket, hanem inkább az a kesernyés realizmus rázott meg, amivel Fényes majdnem brutálisan élénk ültette őket.

Erről a palettáról ugyanilyen rideg igazsággal keltek életre a kisváros képei is. Így festette meg azokat a kitűnő csendéleteket is, melyeken az anyag-szerűség bámulatos túlhangsúlyozása szinte már bántó is lett volna, ha maga az anyag lelke is ott nem vibrált volna a téma körül.

Akárki jósolta volna is, el nem hitük volna, hogy Fényes Adolf valaha is hűtlenné válik ehhez a becézett realizmushoz... Hogy majd elmenekül valami álomvilágba, a mesék birodalmába, a revevárókba, mondvárakba, képzeleterdőkbe...

S a nagy pálfordulás mégis bekövetkezett.

Fényes Adolf már pár év óta ebbe a teljesen új világba vitte át naturalista palettájának színeit és formáit. Néhány érdekes elgondolását, primitiveskedő bibliai jelenetet festett s úgy megkedvelte ezt a számára új területet, hogy végleg rajta állította föl festőállványát. A romantika határtalan horizontja egyre messzebb és messzebb csalogatta a szigorú valóság rabját s ma már teljesen az álmok puha régiójába libbent Fényes Adolf. Talán a sok savanyú életigazság után jól esik elkalandoznia a végtelen mese-mesgyéken... Most a valóság éles, könyörtelen világítása helyett valami meleg, szürkésbarna fátyol ereszkedett le képeire és e misztikus fátyol mögül mutogatja képzeletének szüleményeit.

A régi naturalista szemmel látott környezetek díszletszerűségbe könnyűnek. Olasz városok, magyar várak, alföldi tájak álomszerű emlékként veszik körül a romantikus beállítású embercsoportokat. A felhők, a fák, a levegő, a tájékok egyaránt regehangulatot lehelnek.

Színekkel és vonalakkal önmagának mesélget a festő, játszik festői tudásával, játszik ezzel a stílussal.

Ez a játék határozottan érdekes, artistikus mulatozás, de sok képen kissé egyhangúvá erőltetetté válik. Egy sereg ilyen téma után szinte üdülés azt a néhány apró naturalista képet látnunk, melyet főleg olasz városokról festett Fényes Adolf. Néhány nagyon finom tanulmány akad e sorozatban.

A nagy terem pár ismert, értékes darabja élesen tárja föl azt a nagy

kanyarodót, melyet Fényes Adolf régi útjelzőkövei mellől megtett.

Fényes Adolf új termése is azt bizonyítja azonban, hogy e képek alkotója mindig komoly festői feladatokat tűz maga elé, tartalmaz önt munkáiba olyankor is, mikor szinte játszani látszik új stílusával.

Úgy gondoljuk azonban, hogy a mostani pont nem lehet pályájának végső állomása, ezen még túl fog haladni és elhíhetőbb módon összegezi majd munkásságának leszűrt eredményeit. Ez a gyűjtemény körülbelül mindent elmondott e témakörrel. A szigorúan naturalista ecset kikalandozta magát a mesevilágban, a valóság ugródeszkájáról fölvetette magát az álmodozás régiójába s onnan majd megfrissülve fordul az élet nekiszépzült ezerfésűje felé.

Hubay Andor milánói kiállítása.

A magyar képzőművészet az utóbbi években jelentősnél jelentősebb sikereket aratott külföldön. Valahol csak sikraszállott a nemzetközi kiállításokon, mindenütt a legelső vonalba került.

A magyarság nagy kultúrharcában most egy fiatal festőművésznünk ért el számottevő, szép sikert Itália egyik művészeti gócpontjában, Milanóban.

Nagy hegedűsünknek, Hubay Jenőnek fia, Andor, a legelőkelőbb kiállítóhelyiségben, a «Galleria Pesaro»-ban mutatta be munkásságát.

A fiatal *Hubay Andor* nevét idehaza még alig ismerik. Az ifjú magyar művész Budapesten tudtunkkal még nem is állított ki.

Telcs Edénél kezdte meg tanulmányait, mert szobrásznak készült. Később a festőecsethez pártolt és Ballónál tanult. Azután Stuck tanítványa lett, majd a híres Julien akadémián fejlesztette további tehetségét.

Csöndben, komolyan dolgozott, hosszabb ideig csak a dunaparti Hubay-palotában lévő műtermének falain láthatták néhányan, mint erősödik, bontakozik ki teljesen egyéni képessége.

Munkái innen kerültek el a művészet klasszikus földjére, Itáliába, a milánói «Galleria Pesaro»-ba. A múlt hónapban történt bemutatkozás döntő, nagy sikert hozott Hubay Andornak. A fiatal magyar festő olyan eredményt ért el, mely a paletta útján is újabb hírt szerzett a művészvilágban mindenütt ismert Hubay névnek.

A milánói művészeti kritika ritka egyértelműséggel ismerte el Hubay Andor munkásságának értékeit és igen biztató jövőt jósol a fiatal magyar festőművészeknek.

A «Corriere della Sera», az «Il Popolo D'Italia», az «Il Secolo» egyaránt hosszú cikkekben méltatja a kiállítást, melyben Arturo Martini szobrász vett még részt gyűjteményeivel. Mindegyik cikkíró hangsúlyozza Hubay művészetének eredeti, magyar zamatát, dicsérik egyéni felfogását, vonalvezetésének szellemes voltát, felfogásának újszerűségét, dús színeit és főleg komponáló erejét. Az elismerésből egyaránt kijut érdekes arcképeknek és hangulatos tájképeknek. Kiemelik művészetének lelkeségét.

E sorok írójának alkama volt a Milanóban bemutatásra került munkák javarésztét láthatni és így megértjük az olasz kritika elismerését.

A «Consummatum est» című nagy vászon merész, érdekes és teljesen új felfogású megkomponálása a Krisztustragédia megrázó fináléjának. A «Legenda» is ilyen megragadó kompozíció, finom, érdekes színharmóniában mutat be egy muzsikába elmerült társaságot. A «Giovanna d'Arco» artisztikuma megkapó. Az arcképek közül legszebb darabok: a művész anyját és apját ábrázoló két lenyűgöző hatású portré. Az első különös, érdekes színproblémát old meg. Lány, fehér színek lehellet-szerű harmóniájából nézeti felénk a beszélő, szuggesztív csillogású szempárt és benső, jellemző erővel ábrázolja nagy hegedűsünk érdekes fejét a másik arcképen. Hubay Andor általában szereti a szinte légies könnyűségű, fátyolos színeket, legtöbb portréját hamvas, fehéres alapból élteti színessé és nagy hatást ér el ezzel a felfogással.

Tájképein is ez a fátyolos, lírai hangulat jut sokszor döntő szóhoz.

Hubay Andor a milánói gyűjtemény-nyel egy csapásra belekerült az ifjú magyar festőnemzedék javaerői közé. Kiállítása szerencsésen kapcsolódott bele a hazánk és Olaszország között egyre erősebbre fonódó kultúrközösségbe, megmutatta vele azt, hogy az új festőgeneráció méltó folytatója lesz annak a már mindenfelé megkoszorúzott modern magyar piktúrának, mely annyi dicsőséget aratott a közelmúltban az Itáliában rendezett nemzetközi, nagy kiállításokon.

Mariay Ödön.